

PER-OLS I TRÖNÖ

Antikvarisk medverkan vid renovering av jugendtapeten i södra salen

Per-Ols
Långbro 4:25
Trönö socken
Söderhamns kommun
Gävleborgs län
2026

Ulrika Olsson

Slutrapport
Lst dnr: 3237–2025
Beställare: Jan Skärdin

Per-Ols i Trönö

Antikvarisk medverkan vid renovering av jugendtapeten i södra salen

Per-Ols
Långbro 4:25
Trönö socken
Söderhamns kommun
Gävleborgs län
2026

Rapport 2026:29
Ulrika Olsson

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg
Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle
www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2026

Omslagsbild: Per-Ols sedd från sydöst, 2026-08-26.

Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-02.

Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet:

© Lantmäteriet, dnr I2018/00110.

ISSN 0281–3181

Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Tekniska och administrativa uppgifter	4
Sammanfattning.....	5
Antikvarisk slutbedömning.....	5
Karta.....	5
Lagskydd.....	6
Historik och beskrivning.....	6
Orsaker till åtgärd	6
Utförda åtgärder	9
Skador kring kakelugnen.....	9
Fuktrosor under fönstren.....	10
Småskador i tapeten	12
Källor.....	14

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	3237-2025
Länsstyrelsens beslutdatum:	2026-05-19
Länsmuseets diarienummer:	2026–82/310
Projekttid:	juli – augusti 2026
Platsbesök:	2026-07-02 2026-07-22 2026-08-28
Beställare:	Jan Skärdin, fastighetsägare
Antikvarisk medverkan:	Ulrika Olsson, byggnadsantikvarie Länsmuseet Gävleborg
Utförande firma:	Alf Blom, Forsa Hantverk & Byggnadsvård

Sammanfattning

Under sommaren 2026 har renovering utförts på jugendtapeten i den södra salen i Per-Ols hälsingegård i Långbro, Trönö. Tapeten är original sedan husets byggår, vilket ligger någonstans precis i början av 1900-talet. Sprickor och fuktskador har lagats och retuscherats. Arbetena är utförda av Alf Blom, Forsa Hantverk & Byggnadsvård, Näsvisen. Ulrika Olsson, Länsmuseum Gävleborg har varit anlitad för den antikvariska medverkan.

Till arbetena erhöles fastighetsägarna bidrag från Länsstyrelsen Gävleborg. Beslutet daterades 2026-05-19 med diarienummer 3237–2025. Tre platsbesök har utförts under projektiden; 2026-07-02, 2026-07-22 och 2026-08-28.

Antikvarisk slutbedömning

Renoveringen av jugendtapeten i den södra salen på hälsingegården Per-Ols i Trönö har utförts i enlighet med handlingarna.

Arbetena är godkända ur antikvarisk synvinkel.

Karta

Figur 1. Aktuell byggnad inom fastigheten Långbro 4:25 är inringad. Karta ur Lantmäteriets webbjäms Min karta. ©Lantmäteriet

Lagskydd

Hälsingegården Per-Ols har höga kulturhistoriska värden och beslutet från Länsstyrelsen Gävleborg grundar sig på 2§ och 8§ i förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.

Historik och beskrivning

Huset, i vilket jugendtapeten nu har renoverats, byggdes av bonden Per Olsson som flyttade in på gården 1897. Troligen skedde bygget av huset inför Pers giftermål med Karin Östlund år 1903. Huset inreddes redan från början som ett festhus. Seden att ha en byggnad specialbyggd för endast fester var brukligt bland hälsingebönderna under en lång tid och huset på Per-Ols är troligen ett av det allra sista festhusen byggda i Hälsingland. Tack vare husets funktion som just festhus har det fått stå kvar i oförändrat skick sedan tiden då det uppfördes.

Huset är uppfört som en parstuga i en och en halv våning med en tidstypisk exteriör utformning i glasverandan och de ljust oljefärgsmålade fasaderna. Sockeln utgörs av huggen granit. Invändigt möter ljust tapetserade rum enligt dåtidens mode med jugendtapeter och vita pappspända tak. Tapeterna husets fyra rum är bevarade, liksom de tre kakelugnarna.

Farstun har en kakelimiterad tapet medan de övriga rummen har blommönstrade tapeter. Tapeten i den södra salen, som är renoverad inom detta projekt, har en gul bottenfärg på vilken stora parasolliknande, handflikiga blad bildar en tydlig stomme i mönstret ihop med betydligt diskretare vita blomklasar. Den smala bården består av två hopflätade blomstergirlanger, en mörk och en ljus. Salen sträcker sig över hela rummets bredd och har fem fönster som vetter åt tre håll. En kakelugn finns mot salens innervägg.

Gården har en traditionell gruppering av festhus, sommarbyggnad och huvudbyggnad som ett U, bakom vilka gårdens ekonomibygnader ligger. Gården var bebodd fram till 1948 och stod därefter tom till 1970, då nya ägare tillträdde. De nuvarande ägarna förvärvade fastigheten 1988 efter att den hyrts ut i andra hand under några år. Ägarna har sedan 1988 undan för undan vårdat och renoverat gården med mycket hög antikvarisk ambitionsnivå.

Orsaker till åtgärd

Jugendtapeten i den södra salen uppvisade främst skador på de murade delarna på vardera sidan om kakelugnen. På dessa ytor hade tapeten delvis släppt från underlaget vilket orsakat både dragningar och sprickor. Under fönstren fanns fuktrosor i tapeten. I övriga ytor finns skador i form av spikhål, revor och någon enstaka mekaniskt tillfogad skada.

*Figur 2 och 3. Skadorna i tapeten var störst vid murarna på vardera sidan om kakelugnen. tapeten hade dragit sig, spruckit sönder och släppt från underlaget.
Foto: Ulrika Olsson, 2026-07-02.*

Figur 4 och 5. Närbild på skadorna i tapeten på muren på högra sidan om kakelugnen. Notera hur den bakomliggande putsen har påverkat kulörerna i trycket som är betydligt ljusare här än i övriga ytor. Foto: Ulrika Olsson, 2026-07-02.

Figur 6 och 7. Närbild på skada i tapeten i muren till vänster om kakelugnen. Till höger syns en större mekaniskt tillfogad skada i tapeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-07-02.

Figur 8. Under fönstren fanns fuktrosor i tapeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-07-02.

Utförda åtgärder

Skador kring kakelugnen

Dragningarna i tapeterna på muren kring kakelugnen har skurits upp och varsamt sträckts ut och limmats tillbaka mot underlaget. Tapeten är mycket skör och det har därför inte varit möjligt att tvinga tillbaka den till ett helt slätt slutresultat. Längst ner mot sockeln har tapeten skurits upp så att underliggande putsrester har kunnat rensats ut. En lös mindre bit av tapeten har limmats tillbaka på sin plats. Sprickor som inte helt har gått att få ihop har retuscherats likt tapetens gula bottenkulör. Inga retuscheringar har gjorts i de dekormålade delarna. Mot de murade ytorna har Cascolim använts. Det är ett lim som nyper och torkar snabbt, vilket är en förutsättning för att undvika fuktrosor i tapeten.

*Figur 9 och 10. Murarna på sidorna av kakelugnen efter att tapeten renoverats. Dragningar har skurits upp och varsamt sträckts ut och limmats tillbaka. Löst hängande tapet har limmats tillbaka mot underlaget. Retuscheringar har gjorts vid vissa lagningar.
Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.*

Figur 11. Närbild på hörnet till böger om kakelugnen efter att tapeten sträckts ut och limmats mot underlaget. Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.

Fuktrosor under fönstren

Fuktrosor under fönstren har retuscherats och syns nu inte alls lika tydligt som innan åtgärden. De urblekta delarna i fuktrosorna har försiktigt fyllts i med färg i samma nyans som tapetens gula bottenkulör. Inga retuscheringar har gjorts i de dekormålade delarna. Retuscheringarna är utförda med svagt linoljeförstärkt emulsionsfärg som är bruten med torrpigment till rätt ton. Färgtypen håller för att måla på limfärgstryckta ytor utan att tapetens limfärgstryck blöts upp.

Figur 12. Under pågående arbeten med retuschering av fuktros under det högra fönstret som vetter ut mot trädgården. Foto: Ulrika Olsson, 2026-07-22.

Figur 13. Efter avslutade arbeten med retuschering av fuktros under ett av fönstren. Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.

Småskador i tapeten

I den södra salen finns många småskador i tapeten. Det är alltifrån hål från spikar till mekaniskt orsakade skador. De flesta småskador bär spår av historien och berättar var tavlor och andra väggdekorationer har hängt. Det har därför inte funnits någon ambition att retuschera dessa hål. Däremot har några större hål och revor lagats och retuscherats. Dessa retuscher är mycket svåra att upptäcka annat än om man verkligen går mycket nära tapeten och nogsammt söker över ytorna med blicken. Sprickor har limmats med vattenbaserat fisklim och retuscheringar har gjorts med emulsionsfärgen som har fått torka lite grann så att den har varit möjlig att använda som spackel kring sprickorna.

Figur 14. Exempel på retuschering av skada i tapeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.

Figur 15. Exempel på retuschering av skada i tapeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.

Figur 16. Den södra salen sedd från farstun efter avslutade arbeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-08-28.

Källor

Broström, I, Stavenow-Hidemark, E. (2004). *Tapetboken -Papperstapeten i Sverige*. Värnamo och Farsta.

Muntliga uppgifter från makarna Skärdin.

LänsMuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se